

ธรรมะ...คืออะไร.....ความเห็นต่อไป...

นำเสนอเมื่อ : 25 มี.ค. 2552

ธรรมะ คือ อะไร?

ปัญหา คือ : มีอาจารย์หลายท่านนำคำว่า “ธมฺม” (บาลี) และ “ธรรม” (สันสกฤต) ที่แปลว่า “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” มาสรุปว่า “กุศลธรรม-อกุศลธรรม-อัพยาภตธรรม ก็เป็นธรรมะทั้งนั้น” หมายความว่า “ธรรมะฝ่ายดีก็เป็นธรรมะ ธรรมะฝ่ายชั่วก็เป็นธรรมะ และธรรมะฝ่ายที่ไม่ดีไม่มีชั่วก็ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดยกเว้น”

การวิเคราะห์ปัญหา : เมื่อถามว่า “ธรรมะ คือ อะไร?” คนที่ตอบคำถามนี้ส่วนใหญ่มัก “หลงทาง” และ “สับสน” เสียเองใน 4 ประเด็น คือ

(1) “ธรรมะ” เล็งถึง “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” เป็นสภาวะที่ “ไม่มีอยู่ในโลกนี้” เพราะ ดำรงอยู่ได้เอง แต่ผู้ตอบกลับพยายามชี้ให้เห็นว่า “สรรพสิ่งทั้งปวง” ที่มีอยู่ในโลกนี้ซึ่ง อาศัยสิ่งอื่นดำรงอยู่ (กฎของปฏิจางสมุปบาท) ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดยกเว้น

(2) “ธรรมะ” เล็งถึง “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” เป็นสภาวะที่ “คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง” จึงดำรงอยู่ได้ตลอดไป แต่ผู้ตอบกลับชี้ให้เห็นว่า “สรรพสิ่งทั้งปวง” ที่ผันแปรเปลี่ยนแปลงซึ่งดำรงอยู่ได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น (กฎของวิภวสงสาร) ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดยกเว้น

(3) “ธรรมะ” เล็งถึง “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” เป็นสภาวะที่ “ไม่มีใครในโลกรู้จัก” จึงไม่สามารถหยั่งรู้ได้ด้วยปัญญา แต่ผู้ตอบกลับชี้ให้เห็นว่า “สรรพสิ่งทั้งปวง” ซึ่งมนุษย์สามารถหยั่งรู้ได้ด้วยปัญญา (กฎของไตรลักษณ์) ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดยกเว้น

(4) “ธรรมะ” เล็งถึง “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” คือ สภาวะของความ เป็นเหตุ ที่เรียกว่า “เราเป็นซึ่งเราเป็น” แต่ผู้ตอบกลับชี้ให้เห็นว่า สภาวะของเหตุและผล ที่เรียกว่า “ความเป็นเช่นนั้นเอง” (กฎของอิทัปปัจจยตา) ล้วนเป็นธรรมะทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดยกเว้น

ความผิดพลาดเกิดจากผู้ตอบนำเอา “คำตอบ” ในมิติหนึ่ง (อเทวนิยม) มาตอบในอีกมิติหนึ่ง (เทวนิยม) โดยไม่ได้พิจารณา “มิติ” หรือ “บริบท” เพราะฉะนั้น “คำตอบ” นั้นจึงสร้างความสับสนให้แก่ประชาชน และถึงขั้นทำลายล้าง “รากฐาน” ของศาสนานั้น ๆ เลยทีเดียว เพราะความหมาย “ดั้งเดิม” ของ “ธรรมะ” เป็น “เทวนิยม” แต่ความหมาย “ใหม่” ของ “ธรรมะ” นั้นเป็น “อเทวนิยม” จึงไม่สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ นั่นเอง

ต่อไปนี้จะวิเคราะห์ความหมาย “ดั้งเดิม” ของ “ธรรมะ” (เทวนิยม)

จากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ซึ่งทั้ง 2 ภาษานั้นต่างก็ล้วนมาจาก “ภาษาพระเวท” ทั้งสิ้น

1. คำว่า “ธรรมะ” ตรงกับภาษาบาลี คือ “ธมฺม”, ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ ธ + มฺม
1.1 “ธ” (dha) มีความหมายว่า ทรงไว้, ดำรงอยู่ เป็นคำที่บรรยายลักษณะของความสง่างาม นานับถือ น่าเกรงขาม และความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า แต่ถ้าใช้กับมนุษย์จะใช้แทนชื่อบุคคลชั้นสูง เช่น พระเจ้าแผ่นดิน, เจ้านาย มีความหมายว่า ทาน, เถอ

1.2 “มฺม” (mum) แปลว่า แม่, ให้กำเนิด, บอเกิด, ปลอมตัว, เจียบ ฯลฯ เป็นรากของคำว่า “Mummy” กับ “Mother” และถูกใช้ในความหมายอื่น เช่น ชอบ, ดี, ถูกต้อง ฯลฯ

เมื่อนำคำทั้ง 2 มาสมาสกกันเขาเป็น “ธมฺม” หมายถึง ความเป็นเหตุของผู้ทรงดำรงอยู่ ฯลฯ โดย “ธมฺม” นั้นไม่ได้เน้นที่ “ประชาธรรม” (หน้าที่ของประชาชน) แต่มุ่งเน้นที่ “ราชธรรม” (หน้าที่ของพระราช) หมายความว่า “ธมฺม” นั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่ “มนุษย์ธรรม” (คุณงามความดีของมนุษย์) แต่มุ่งเน้นไปที่ “อมตธรรม” (คุณงามความดีของผู้ทรงดำรงอยู่)

2. คำว่า “ธรรมะ” ตรงกับภาษาสันสกฤต คือ “ธรรม” ประกอบด้วย 2 คำ คือ ธร + รฺม

2.1 “ธร” (dhara) แปลว่า ผู้ทรงไว้, ผู้ทรงดำรงอยู่, ผู้สร้าง ฯลฯ

2.2 “รม” (rum) แปลว่า ผิด **ธรรมตา**, ไม่รู้จัก ฯลฯ เป็นรากของคำว่า “ธมฺม” กับ “ธมฺย” แปลว่า นานับถือใจ, น่าสย, นารี, นาสบาย, นาสวม, นาทึงใจ, นายนดี, งาม ฯลฯ

เมื่อนำคำทั้ง 2 มาสมาสกกันเขาเป็น “ธรรม” หมายถึง พฤติกรรมของผู้ทรงดำรงอยู่ ฯลฯ โดย “ธรรม” ไม่ได้เน้นที่ “ทุ” (สอง, ชั่ว, ยาก, มลทิน, มีด, ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้) แต่เน้นที่ “สุ” (แท้, ดี, งาม, ง่าย, สะอาด, สวย, สงบ) หมายความว่า “ธรรม” นั้นไม่ได้เน้นที่ “ทุกข์” (ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้) แต่เน้นที่ “สุข” (คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง), โลกนี้จึงมีแต่ “ทุกข์” เท่านั้นที่เกิดขึ้นและมีแต่ “ทุกข์” เท่านั้นที่ดับไป ดังนั้นจึงมีแต่ “สุข” เท่านั้นที่ดำรงอยู่เป็นอมตสุข

สรุป “ธรรมะ” (ดั้งเดิม) คือ พฤติกรรม หรือ สภาวะธรรม ของ “สิ่งซึ่งทรงตัวอยู่” เป็นสภาวะ “คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง” ซึ่ง “ไม่มีอยู่ในโลกนี้” จึง “ไม่มีใครรู้จัก” และไม่อาจหาคว้าพูดได้ มาพรรณนาคุณลักษณะที่สัมบูรณ์นั้นได้ แต่หากจำเป็นต้องพรรณนา ก็ไม่ควรใช้คำว่า “อนิจจัง-ทุกข์-อนัตตา” แต่ควรใช้คำว่า “อมตะ-สุขัง-อิตตา” เพราะ “ธรรมะ” ไม่ใช่ภาวะของโลก ที่เป็น “อนิจจัง” (การดำรงอยู่ชั่วคราวของกรรมดี-กรรมชั่ว) “ทุกข์” (การทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ของกรรมดี-กรรมชั่ว) และ “อนัตตา” (การไม่ใช่ตัวตนของกรรมดี-กรรมชั่ว)

